

Consiliul Superior al Magistraturii
din Republica Moldova

Высший Совет Magistratury
Республики Молдова
ОРГЕЕВСКИЙ СУД

JUDECĂTORIA ORHEI

Sediul TELENESŢI

2013 or. TelenesŢi

str. Şt. cel Mare 6 Tel.: 0258-23186

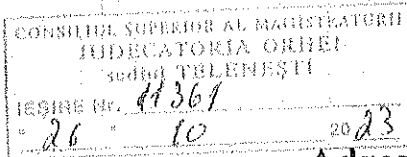
FAX 025825029

Местонахождение Теленешты

2028, г.Теленешты

ул. Штефан чел Маре,6 тел: 0258-25029

FAX. 025823186

Către: Curtea Constituțională al R.M.
Adresa: or. Chişinău, str. Al. Lăpuşeanu, nr. 28.

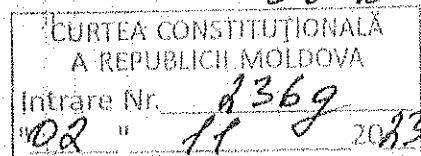
Judecătoria Orhei sediul TelenesŢi vă remite încheierea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru verificarea neconstituționalității pe cauza penală de învinuire a lui Latu Gheorghe și Nicolae Gaţcan, în comiterea infracțiunii prevăzute de 287 alin.(2) lit.b) C.P.

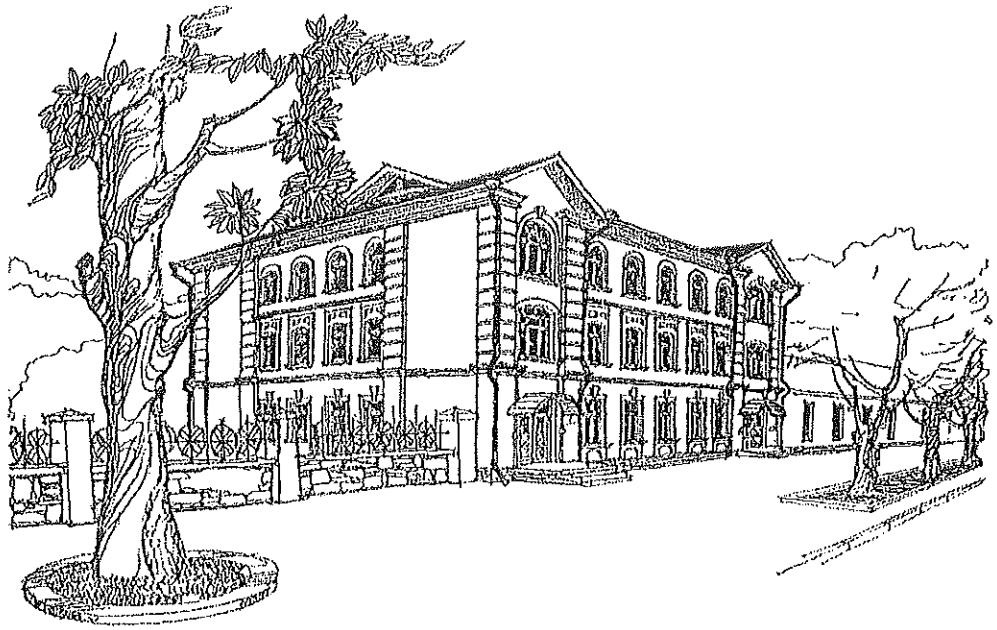
Anexă: copia încheierii din 22.10.2023 cu anexe pe 41 file.

Judecătorul

Gheorghe Popă

09:20

SESIZARE

privind excepția de neconstituționalitate

prezentată în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Persoană fizică

1. Nume: *TEȚCU*2. Prenume: *Ion*

3. Adresă:

4. Telefon, e-mail:

5. Reprezentant: *legal al părții vătămate și părții civile minore T.D.* - (partea acuzării în procesul penal vizat)

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun²

Pendinte la Judecătoria Orhei, sediul Telenești, se află se spre examinare în fond cauza penală nr. 1-21062130-38-1-27042021 privind învinuirea inculpaților Gheorghe Latu și Nicolae Gățcan în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) din Codul penal săvârșită în stare de ebrietate alcoolică cu aplicarea violenței, în seara zilei de 06 iunie 2020, în parcul din satul Chiștelnița raionului Telenești, în privința minorului D.T. la acel moment în vârstă de 9 ani.

Urmărirea penală în cauza nominalizată a fost începută la 06 iulie 2020 de către organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, reprezentat de Secția de urmărire penală a Inspectoratului de Poliție Telenești din cadrul Inspectoratului General al Poliției, în temeiul sesizării subsemnatului formulată în condițiile art. 262 și art. 263 din Codul de procedură penală.

La 26 august 2020, în cadrul urmăririi penale, prin ordonanțe separate, în calitate de parte vătămată a fost recunoscut minorul D.T, iar în calitate de reprezentant legal al acestuia - subsemnatul.

În rezultatul urmăririi penale, cauza penală vizată *supra*, a fost expediată în Judecătoria Orhei, sediul Telenești, spre examinare în fond.

Dat fiind faptul că ambii inculpați nu manifestă căință activă de cele comise, nu au reparat prejudiciul cauzat prin infracțiune și nici acțiuni în acest sens nu au întreprins, ba mai mult, își permit, în virtutea opotunităților, fără repercursiuni, oferite prin recente modificări operate în Legea procesual-penală, de a nu se prezenta în instanță, în cadrul examinării în fond a cauzei penale menționate, de către subsemnat, prezent de fiecare dată în fața instanței, în interesul părții vătămate minore D.T., s-a formulat și înaintat o cerere de constituire ca parte civilă și de chemare în judecată privind intentarea acțiunii civile în cauza penală de învinuirea inculpaților vizați.

Totodată, pe parcursul examinării în fond a cauzei date, la diferite etape, inclusiv repetat, din numele ambilor inculpați neprezenți în instanță și care pledează nevinovați, au parvenit separat cereri privind încetarea procesului penal în baza Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr. 243 din 24 decembrie 2021, iar instanța de judecată, ascultând opinia participanților la proces, a dispus anexarea cererilor la materialele cauzei, urmând să se expună asupra acestora odată cu fondul cauzei, în ciuda faptului că prejudiciul cauzat prin infracțiune nu este recuperat.

Or, Codul penal și Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr. 243 din 24 decembrie 2021, interzice aplicarea amnistiei persoanelor care au săvârșit asupra minorilor anumite infracțiuni expres prevăzute și nu pentru toate crimele, iar în același timp, admite și încurajează de o manieră neconstituțională aplicarea amnistiei indiferent de faptul dacă a fost ori nu recuperat prejudiciul cauzat prin infracțiune, dând astfel întâietate și prioritate drepturilor și libertăților persoanelor în calitate de autori ai infracțiunilor, în detrimentul drepturilor și libertăților persoanelor (minore), victime, părți vătămate și civile ale infracțiunilor, ceea ce este o restrângere nejustificată a drepturilor și garanțiilor constituționale.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecății instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

C. Obiectul sesizării³

Prezenta sesizare are ca obiect de verificare constituționalității, în sensul corespunderii cu art. 4, art. 16, art. 20, art. 23, art. 24 alin. (1), (2), art. 50 alin. (1), (2), (4) și art. 54 din Constituție, următoarele prevederi legale:

1. *în mod special* textul „prevăzute la art.171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208²” din conținutul alin. (3) al art. 107 din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 și textul „prevăzute la art.171–175¹, art.201, art.206, art.208–208² din Codul penal nr.985/2002” de la lit. e) alin. (1) al art. 6 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare, care sunt contrar *standardelor justiției restaurative, a principiului nediscriminării și egalității copiilor, precum și principiului interesului superior al copilului*, întrucât dezavantajează, descriminează și plasează pe poziții de neegalitate copii victime/părți vătămate și părți civile ale celorlalte infracțiuni neprevăzute expres în sintagmele din normele vizate, în special a celor cu caracter violent, în speță art. 287 din Codul penal, inclusiv împovărează disproporționat și nejustificat procesul de restabilirea drepturilor lezate ultimilor;
2. *per general* dispozițiile Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021 (Monitorul Oficial nr. 325-333/510 din 31 decembrie 2021) cu modificările ulterioare adoptate prin Legea pentru modificarea Legii nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 74 din 31 martie 2022 (Monitorul Oficial nr. 96/154 din 01 aprilie 2022), ca fiind contrare *standardelor justiției restaurative*, sub aspectul omisiunii legiuitorului de a include în respectiva Lege condiția liberării persoanei de răspundere penală în dependență de repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale *ratione materiae*. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

În sprijinul sesizării înaintate și în susținerea argumentelor invocate *supra* rețin *infra* următoarele dispoziții legale:

D.1. Prevederi importante din Convenția cu privire la drepturile copilului;

Articolul 1

„În sensul prezentei Convenții, prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă.”

Articolul 2

„1. Statele părți se angajează să respecte și să garanteze drepturile stabilite în prezenta Convenție tuturor copiilor din jurisdicția lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenență etnică sau originea socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia.

2. Statele părți vor lua toate măsurile de protejare a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancționare pe considerente ținând de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.”

Articolul 3

„1. În toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.
[...].”

Articolul 4

„Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În cazul drepturilor economice, sociale și culturale statele părți se obligă să adopte aceste măsuri, fără a precupeți resursele de care dispun și, dacă este cazul, în cadrul cooperării internaționale.”

Articolul 19

„1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.

2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acționarea în instanță, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus, și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară.”

D. 2. Prevederile relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului;

Preambul

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei, (...) hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală, au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Înalte Părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în titlul I al prezentei Convenției;

Articolul 6

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

încălțării drepturilor și a obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Articolul 13

„Orice persoane, ale căror drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Articolul 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

D.3. Prevederile relevante din Declarația Universală a Drepturilor Omului:

Articolul 8

„Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege.”

D.4. Prevederile constituante sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

[...]”

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- „(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.
 (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 24

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

- „(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.
 (2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.
 [...]”

Articolul 26

Dreptul la apărare

- „[...]”
 (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
 [...]”

Articolul 50

Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor

- „(1) Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială. [...]”
 (2) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor.
 [...]”
 (4) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sînt interzise.
 [...]”

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

- „(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.
 (2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.
 [...]”
 (4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

D.5. Jurisprudența incidentă a Curții Constituționale;

Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) (sesizarea nr.55b/2015):

„[...]”

71. Astfel, excepția de neconstituționalitate reprezintă o acțiune procesuală de apărare, prin care Curtea Constituțională este sesizată asupra neconcordanței cu prevederile Constituției a unor dispoziții legale aplicabile în cauza dedusă instanței de judecată.

[...]”

80. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil. Această cale indirectă, care permite cetățenilor accesul la justiția constituțională, oferă, de asemenea, posibilitate Curții Constituționale, în calitatea sa de garant al supremației Constituției, să-și exercite controlul asupra puterii legislative cu privire la respectarea catalogului drepturilor și libertăților fundamentale.

[...]”

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit.b) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. În sensul articolului 135 aliniatului (1) lit. a) și g) coroborat cu articolele 20, 115, 116 și 134 din Constituție, a HOTĂRĂȘTE:

- în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi

aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

- excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

- sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

2. Până la adoptarea de către Parlament a reglementărilor în executarea prezentei hotărâri, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a articolului 135 alineatul (1) lit.a) și g) din Constituție și astfel cum au fost explicate în prezenta hotărâre, în conformitate cu considerentele menționate în cuprinsul acesteia și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

[...]"

Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 22 mai 2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului) (sesizarea nr.27g/2017);

„[...]

49. De asemenea, Curtea reține că principiul imparțialității instituie obligația judecătorului de a soluționa cauzele fără părtinire, asigurând astfel egalitatea cetățenilor în fața legii, consacrată de art.16 din Constituție.

[...]

51. De asemenea, CCJE a menționat că judecătorii trebuie de asemenea să își îndeplinească funcțiile cu respectul cuvenit principiului tratamentului egal al părților, evitând discriminările, păstrând echilibrul între părți și asigurându-se că fiecare este audiată în mod corect.

52. În acest sens, și Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a statuat în Recomandarea CM/Rec(2010)12 că judecătorii trebuie să protejeze drepturile și libertățile tuturor persoanelor, în mod egal, cu respectarea demnității lor în desfășurarea procedurilor judiciare. ...

[...]"

Hotărârea Curții Constituționale nr. 30 din 22 noiembrie 2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 521 alin. (2) din Codul de procedură penală (sesizarea nr. 132g/2018):

„[...]

24. Curtea a menționat că protecția persoanei (fizice sau juridice) constituie una dintre atribuțiile de bază ale statului, iar posibilitatea persoanei de a utiliza, în instanța de judecată, toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa constituie un remediu efectiv pentru asigurarea unui proces echitabil, principiu care se desprinde din cuprinsul articolului 20 alin.(1) din Constituție ...

[...]"

Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 12 iunie 2007 pentru controlul constituționalității art. II alineatul doi din Legea nr. 186-XVI din 29 iunie 2006 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice” și art.12 alineatul opt din Legea nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 în redacția Legii nr.186-XVI din 29 iunie 2006

Art.16 alin.(2) din Constituție statuează principiul egalității tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Chintesența normei enunțate constă în faptul că toți cetățenii au aceleași drepturi, libertăți fundamentale și îndatoriri, exercitarea cărora este asigurată de către stat fără discriminare.

Curtea reține că principiul egalității nu trebuie confundat cu principiul uniformității, ultimul implicând un tratament juridic egal pentru toate cazurile și toate situațiile. În jurisprudența sa Curtea Constituțională a relevat în mod constant că violarea principiului egalității și nediscriminării are loc

atunci cînd se aplică un tratament diferențiat în cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă și rezonabilă, sau cînd există o disproporție între scopul urmărit și mijloacele folosite.

Astfel, Curtea consideră nefondată invocarea principiului egalității în situațiile, cînd unele persoane, victime ale represiunilor politice, au primit compensații conform normelor anterioare, iar altele le vor primi conform prevederilor Legii nr.186-XVI, și conchide că dispozițiile stipulate de art.II alineatul doi din Legea nr.186-XVI nu sînt de natură să afecteze principiul constituțional al egalității tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice.

D.6. Dispoziții relevante ale Codului penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 2

Scopul legii penale

„(1) Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.
[...]

Articolul 4

Principiul umanismului

(1) Întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, persoana ca valoare supremă a societății, drepturile și libertățile acesteia.
[...]

Articolul 5

Principiul democratismului

„[...]”
(2) Apărarea drepturilor și intereselor unei persoane nu poate fi realizată prin încălcarea drepturilor și intereselor altei persoane sau a unei colectivități.”

Articolul 107

Amnistia

„(1) Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.

(2) Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(3) Amnistia nu se aplică în cazul săvîrșirii de infracțiuni prevăzute la art.166¹ alin.(2)–(4), precum și persoanelor care au săvîrșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art.171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

D.7. Norme relevante din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 1

Noțiunea și scopul procesului penal

„(1) Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod. [...]

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvîrșite, astfel ca orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.
[...]

Articolul 2

Legea procesuală penală

„(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.
[...]

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.”

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

„(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

(3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

(3³) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin.(3¹), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond;

(3⁴) Ridicarea excepției de neconstituționalitate în procedura controlului judiciar al procedurilor prejudiciare nu suspendă examinarea cererilor, a demersurilor, a plângerilor și a recursurilor.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivînd hotărîrea sa și informînd despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărîrile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(8) Hotărîrile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.”

Articolul 9

Egalitatea în fața legii și a autorităților

„(1) Toți sînt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

[...]”

Articolul 10

Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

„[...]”

(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

(5) Prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

(6) În cazul când un minor este victimă sau martor, se va acționa pentru respectarea intereselor acestuia în orice fază a procesului penal.

[...]"

D.8. Prevederi esențiale din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr. 243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare adoptate prin Legea pentru modificarea Legii nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 74 din 31 martie 2022, sunt următoarele:

„**Art.1.** – (1) Prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate, precum și persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei, al perioadei de probațiune sau al termenului de probă și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art.2–5, 7, 8.

[...]

(4) Aplicarea amnistiei față de persoanele bănuite, învinuite se decide de procuror, la faza de urmărire penală, iar față de persoanele inculpate – de instanța de judecată, la faza de judecare a cauzei.

(5) Persoana bănuită, învinuită poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de procuror.

[...]"

„**Art.2.** – (1) Procesele penale în privința infracțiunilor săvârșite până la adoptarea prezentei legi, pentru care Codul penal nr.985/2002 prevede drept pedeapsă principală maximă o pedeapsă nu mai aspră decât pedeapsa cu închisoare pe un termen de 7 ani, încetează la faza de urmărire penală sau la cea de judecare a cauzei, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.

(2) Procesul penal în privința infracțiunilor ușoare, mai puțin grave și grave, săvârșite până la adoptarea prezentei legi de persoane care, la data comiterii infracțiunii, nu atinseseră vârsta de 18 ani, încetează la faza de urmărire penală sau la faza de judecare a cauzei.

(3) Încetarea procesului penal conform alin.(1) și (2) are loc cu acordul scris al persoanei bănuite, învinuite sau inculpate.

(4) În privința persoanei care refuză încetarea procesului penal, conform alin.(1)–(3) din prezentul articol, instanța de judecată, la pronunțarea sentinței, poate hotărî încetarea procesului penal dacă, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată, inculpatul întrunește criteriile stabilite la art.1 și nu cade sub incidența art.6.”

„**Art.6.** – (1) Prevederile art.1–5 nu se aplică persoanei:

„[...];

d) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru una dintre infracțiunile prevăzute la următoarele articole din Codul penal nr.985/2002: art.135–139, art.140 alin.(2), art.140¹–145, art.151, art.158 alin.(2)–(4), art.160 alin.(3), art.164 alin.(2) și (3), art.165, art.166 alin.(2) și (3), art.166¹ și 167, art.168 alin.(2) și (3), art.169 alin.(2), art.171 și 172, art.174–175¹, art.179 alin.(3), art.181², art.183 alin.(2), art.186 alin.(5), art.187 alin.(2)–(5), art.188, art.189 alin.(2)–(6), art.190 alin.(5), art.191 alin.(5), art.196 alin.(4), art.201¹, art.205 și 206, art.208–209, art.211 alin.(2), art.212 alin.(2)–(4), art.213, art.216 alin.(3), art.217 alin.(4), art.217¹ alin. (3) și (4), art.217³, art.217⁴ alin. (2) și (3), art.217⁶, art.219 alin.(2), art.220 alin.(2) și (3), art.236 și 237, art.238 alin.(2), art.239 alin.(2), art.239¹ și 239², art.240 alin.(3) și (4), art.243 și 244, art.245–246¹, art.247 alin.(2), art.248 alin.(3)–(7), art.248¹ și 248², art.252 alin.(2)–(4), art.257 și 258, art.260¹–261¹, art.264 alin.(2)–(6), art.264¹, art.275, art.278–280, art.282–286, art.289–289³, art.292, art.295 alin.(1)–(6), art.295¹ alin.(1) și (2), art.295² alin.(1)–(3), art.303–315, art.322 alin.(2)–(6), art.324–329, art.330², art.332–335¹, art.337–343, art.344 alin.(2), art.345, art.347, art.349, art.352 alin.(3), art.360, art.362¹ alin.(3), art.365 alin.(2) și (3), art.368 alin.(2), art.369 alin.(3), art.370 alin.(2) și (3), art.385–388;

e) care a săvârșit infracțiunea prevăzută la art.166¹ alin.(2)–(4), precum și a săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art.171–175¹, art.201, art.206, art.208–208² din Codul penal nr.985/2002;

[...].”

În lumina normelor și jurisprudenței cu referire *supra*, omisiunile nejustificate și disproportionale a legislativului de a institui prohibiția liberării de răspundere penală în temeiul amnistiei a persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni, indiferent de categoria faptei penale, inclusiv condiția liberării persoanei de răspundere penală în

dependență de repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, nu respectă *standardele justiției restaurative*, a *principiului nediscriminării și egalității copiilor*, precum și conceptul de „*interes superior al copilului*”, în mod special în cazurile de aplicarea violenței asupra copiilor și care, în contextul Legii nr.243/2021 cu modificările ulterioare, pot fi amnistiate, în raport cu care se aplică de principiu standardul: „*zero toleranță*”, respectiv, implică o ingerință în dreptul persoanelor victime/părți vătămate, după caz, civile, de acces liber la justiție, garantat de art. 20 din Constituție.

Nu în ultimul rând, sintagmele criticate în prezenta sesizare sub aspect de neconstituționalitate, sunt contrare și art. 54 din Constituție, întrucât ingerința în cauză nu respectă standardul calității legii, nu urmărește un scop legitim și nu este proporțională cu scopul legitim urmărit și, prin urmare, sunt neconstituționale.

Or, de calitatea legilor depinde eficiența activității de realizare a dreptului și stabilitatea întregului sistem de drept al statului. Altfel spus, este de necontestat faptul că anume calitatea legii reprezintă acea condiție fundamentală a existenței și perpetuării statului de drept și a realizării rolului acestuia în viața individului.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

Într-un stat de drept, apărarea drepturilor și libertăților persoanei este domeniul prioritar de activitate, iar modalitatea cea mai frecventă utilizată în apărarea drepturilor și libertăților este justiția, înfăptuită de autoritatea judecătorească.

Republica Moldova a proclamat protejarea și promovarea drepturilor omului drept principii democratice fundamentale.

Drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (art. 4 alin. (1) din Constituție).

Articolul 20 din Constituție, care reglementează dreptul de acces liber la justiție, își găsește corespondența în dispozițiile art. 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil (HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 28; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 23; DCC nr. 14 din 02 februarie 2021, § 22 și HCC nr. 12 din 06 aprilie 2021, § 56).

La 24 decembrie 2021, Parlamentul Republicii Moldova, a adoptat Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova cu nr. 243 (Monitorul Oficial nr.325-333/510 din 31 decembrie 2021).

Prin urmare, ca condiție de aplicare a amnistiei, legiuitorul în Legea nr. 243/2021 nu a stabilit prohibiția liberării persoanei de răspundere penală în dependență de repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, ceea ce contravine *standardelor justiției restaurative* pentru victime și părți vătămate minore, în special miore.

Or, aplicarea amnistiei ca act de clemență în condițiile Legii cu referire *supra* are efect asupra laturii penale, nu și asupra laturii civile, iar în consecință determină conflictele rezultate din fapte de natură penală să se perinde în continuare, inclusiv prin justiție, pentru victime, părți vătămate și părți civile, în special minori, mai cu seamă în cazurile existenței prejudiciului cauzat prin infracțiune nerecuperat, cert cuantificat și probat în acțiunea civilă inițiată și cerută a fi soluționată odată cu latura penală și nicidecum separat atunci când partea civilă participă la proces.

Asfel, Legea nr. 243/2021 contravine scopului justiției restaurative, în cadrul unui raport juridic de natură penală, care este acela de a analiza și a pune în balanță, în vederea soluționării, toate problemele generate de acesta, respectiv probleme specifice victimei și nevoii de asistență a acesteia în procesul de recuperare, probleme ale comunității ce țin de nevoia de ordine și siguranță publică, probleme legate de restaurarea pierderilor cauzate prin asumarea responsabilității directe a infractorului, dar și probleme ale infractorului, cum ar fi nevoia acestuia de reintegrare socială.

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

Luând în calcul necesitatea acordării tuturor părților, a dreptului de a fi prezente și a se implica activ în actul de justiție aferent unui raport juridic penal, justiția restaurativă are la bază trei principii fundamentale: *responsabilitatea, restaurația și reintegrarea*.

Pe baza acestor trei principii, justiția restaurativă are ca principale obiective:

- restaurarea prejudiciilor produse victimei, familiei acesteia și comunității din care face parte;
- rezolvarea nevoilor emoționale și sociale ale victimelor și ale celor apropiați victimei, care pot fi afectați și ei;
- creșterea importanței implicării victimei în procesul de justiție penală;
- creșterea responsabilității infractorilor față de persoana și comunitatea pe care le-a victimizat;
- creșterea responsabilității comunității în implicarea pentru responsabilizarea infractorului și pentru identificarea de soluții la nevoile victimei și infractorului;
- prevenirea recidivei, prin reintegrarea infractorilor în comunitate.

Justiția restaurativă se realizează în cadrul unui program restaurativ, care folosește procese restaurative și caută să obțină rezultate în acest sens. Conform Rezoluției 2002/12 a Organizației Națiunilor Unite privind principiile fundamentale privind utilizarea programelor restaurative în materie penală, procesele restaurative includ: *medierea, reconcilierea, conferința și cercurile de verdict*.

La nivel european există mai multe reglementări care privesc implementarea justiției restaurative în țările Uniunii Europene, dintre care menționez: Recomandarea nr. R (99) 19 privind medierea în materie penală, Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului Europei din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului.

Omissionea legislativă *per general* de a stipula în Legea nr. 243/2021 ca condiție de aplicarea amnistiei repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, afectează drepturile fundamentale ale victimelor, după caz, părților vătămate constituite părți civile, mai cu seamă minore, de a li se soluționa pretențiile civile odată cu latura penală în cazurile în când acestea participă la proces și, respectiv, incidența acestui drept, poate constitui obiect de examinare de către Curtea Constituțională (HCC nr. 23 din 05 august 2021, § 30).

Neconstituțional *în mod special* este textul „prevăzute la art.171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208²” de conținutul alin. (3) al art. 107 din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, precum și textul „prevăzute la art.171–175¹, art.201, art.206, art.208–208² din Codul penal nr.985/2002” de la lit. e) alin. (1) din art. 6 al Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare, întrucât descrie și plasează pe poziții de neegalitate copiii victime/părți vătămate și părți civile al celorlalte infracțiuni neprevăzute expres în respectivele sintagme, în special a celor cu caracter violent, în speță infracțiunea prevăzută de art. 287 din Codul penal, respectiv, sunt contrare *principiului nediscriminării și egalității copiilor*, precum și *principiului interesului superior al copilului*.

Prin urmare, prevederile alin. (3) al art. 107 din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 și dispozițiile lit. e) a alin. (1) din art. 6 al Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare, în partea sintagmelor evidențiate și criticate, contravin standardelor Convenției Națiunilor Unite din 1989 cu privire la drepturile copilului (în continuare *CDC*), unde se conțin câteva articole fundamentale ce fixează principii primordiale care dirijează atât aplicarea întregii Convenții, cât și a altor reglementări în domeniu. Art. 2 (*nediscriminarea sau principiul egalității copiilor*), art. 3 (*interesul superior al copilului*), art. 6 (*dreptul copilului la viață, supraviețuire și dezvoltare*) și art. 12 (*consultarea și respectarea opiniilor copilului*).

De altfel, principiul general care călăuzește toate documentele internaționale în materia drepturilor copilului este inclus în dispoziția art. 3 al CDC, potrivit căreia, „în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotiri sociale, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să constituie o considerație primordială.”

De menționat că *principiul interesului superior al copilului* a fost reflectat pentru prima dată în Declarația drepturilor copilului din 1959, conform principiul 2, „copilul se va bucura de ocrotire specială și i se vor oferi posibilități favorabile și înlesniri, prin lege și prin alte mijloace care să-i îngăduie să se dezvolte fizic și moral, spiritual și social, în condiții de libertate și demnitate. Legiferarea acestor obiective va avea drept considerent suprem optima satisfacere a intereselor copilului.”

Astfel, eșecul autorității legislative fără o justificare rezonabilă de a respecta *standardele justiției restaurative și principiul interesului superior al copilului*, nu răspunde exigențelor calității legii, în concret standardului de calitate și scopului legitim urmărit.

În lumina normelor și jurisprudenței cu referire *supra*, omisiunea legislativului de a institui prohibiția liberării de răspundere penală în baza amnistiei a persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni, indiferent de categoria faptei penale și prohibiția liberării persoanei de răspundere penală în dependență de repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, nu respectă *standardele justiției restaurative și conceptul de „interes superior al copilului”*, în mod special în cazurile de aplicarea violenței asupra copiilor, în raport cu care se aplică de principiu standardul: „*zero toleranță*”, respectiv, implică o ingerință în dreptul de acces liber la justiției, garantat de art. 20 din Constituție.

Dreptul de acces liber la justiției nu este un drept absolut, ci unul care poate suferi limitări atât timp cât nu este afectată esența. Aceste limitări trebuie să urmărească un scop legitim și să existe o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (cauzele *Ashingdane c. Regatului Unit*, 28 mai 1985, § 57; *Zwiszek Nauczycielstwa Polskiego c. Poloniei*, 21 septembrie 2004, § 29; *Szwagrun-Bauycza v. Polonia*, 24 octombrie 2006, § 49).

Prin urmare, stingamele criticate în prezenta sesizare sub aspect de neconstituționalitate și care se conțin, atât în dispoziția alin. (3) al art. 107 din Codul penal, cât și în prevederile de la lit. e) alin. (1) al art. 6 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr. 243 din 24

decembrie 2021 cu modificările ulterioare, nu semnifică voința judicioasă a legiuitorului de a supune tot sectorul intervenției în favoarea copilului, mai cu seama atunci când aceștia sunt victime/părți vătămate cu obligația de a respecta principiul „*interesului superior al copilului*”, ci din contra sunt în favoarea unui grup și categorii de persoane bănuite, învinuite, inculcate sau condamnate.

De aceea, lipsa unei rațiuni rezonabile în a diferenția copii victime/părți vătămate și civile în funcție de categoria de infracțiuni și a nu stabili ca condiție de aplicare a amnistiei pentru persoanele bănuite, învinuite, inculcate și condamnate pentru infracțiuni care cad sub incidența amnistiei, repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune și prohibiția aplicării amnistiei față de persoane care au comis asupra minorilor infracțiuni indiferent de calificare, fundamentează caracterul vădit neconstituțional al normelor cenzurate.

Or, comiterea unei infracțiuni determină nașterea raportului penal, iar răspunderea penală apare din momentul săvârșirii infracțiunii și constă în obligația infractorului de a suporta consecințele ei, inclusiv recuperarea prejudiciului cauzat, prin urmare, în opinia subsemnatului, aplicarea actului de clemență (amnistia) în privința autorilor infracțiunii, în detrimentul intereselor legitime ale victimilor, este neconstituțional.

Din art. 54 alin. (2) din Constituție rezultă că exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege. Sintagma „prevăzute de lege” presupune ca legea să îndeplinească anumite condiții de calitate. În acest sens, art. 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile. Ingerințele într-un drept fundamental trebuie să urmărească realizarea unui sau mai multor din următoarele scopuri legitime: protecție securității naționale, asigurarea bunăstării economice a țării, asigurarea ordinii publice, în vederea prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecția drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale și garantarea autorității și imparțialității justiției.

Având în vedere faptul că minorii victime/părți vătămate ale infracțiunilor se bucură de același tratament juridic, iar subsemnatul a demonstrat existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (HCC nr. 15 din 28 aprilie 2021, §20), actele normative în aspectele criticate, contravin art. 20 coroborat cu art. 54 din Constituție și, prin urmare, sunt neconstituționale.

De aceea, până la modificarea Legilor organice sus-nominalizate de către Parlament, Înalta Curte, în calitate de organ ce realizează jurisdicția constituțională în Republica Moldova, urmează a institui o soluție provizorie. Totodată, în acest sens, a se emite și o Adresă Parlamentului.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)⁶

- în copie autentificată ordonanța privind începerea urmăririi penale din 06 iulie 2020, pe 1 file,
- în copie autentificată ordonanța privind recunoașterea părții vătămate minore din 26 august 2020, pe 1 file,
- în copie autentificată ordonanța de recunoaștere ca reprezentant legal al părții vătămate minore din 26 august 2020, pe 1 file,
- în copie autentificată scrisoarea Procuraturii raionului Telenești de trimiterea cauzei penale spre examinare în fond în Judecătoria Orhei, sediul Telenești, pe 1 file,
- în copie autentificată încheierea de punere pe rol a cauzei penale, pe 1 file,
- în copii autentificate ordonanțele din 22 februarie 2022 de modificarea învinuirii inculpaților Gățcan Nicolae și Latu Gheorghe, pe 2 file,
- în copii autentificate cererile inculpaților de aplicare în privința acestora a Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr. 243 din 24 decembrie 2021, pe 6 file,
- în copie autentificată procesul-verbal al ședinței de judecată din 22 februarie 2022, pe 1 file.
- în copie autentificată cererea de constituire ca parte civilă a părții vătămate minore D.T. și de chemare în judecată privind intentarea acțiunii civile în cauza penală de învinuirea inculpaților Latu Gheorghe și Gățcan Nicolae în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) din Codul penal datată cu 08 iulie 2020, pe 1 file.

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării⁷

Declar pe propria onoare că informațiile ce se conțin în prezenta sesizare sunt exacte și corespund adevărului.

17 octombrie 2023

Cu profund respect,

Autorul sesizării

Ion TEȚCU

⁷ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

Dosarul nr. 1-64/2021
/1-21062130-38-1-27042021/

ÎNCHEIERE

/de ridicare a excepției de neconstituționalitate/

25 octombrie 2023

or. Telenești

Judecătoria Orhei (sediul Telenești)

Instanța de judecată compusă din:
Președintele ședinței, judecătorul
Grefier

Gheorghe Popa
Ghenadie Poperecinfi

Cu participarea:
Acuzatorului de stat,
procuror în Procuratura raionului Telenești
Reprezentantul părții vătămate minore
Apăro
Apărătorul inculpaților, avocat
În lipsa inculpaților

Mihail Chipăruș
Ion Tețcu

Mihai Moșnoi
Gheorghe Latu
Nicolae Gațcan

examinând în ședința publică, de judecată pe cauza penală de învinuire a lui Latu Gheorghe și Nicolae Gațcan, în comiterea infracțiunii prevăzute de 287 alin.(2) lit.b), cererea înaintată la data de 17 octombrie 2023 de către reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu, care acționează în apărarea drepturilor și intereselor părții vătămate minore D. T. ..., cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru verificarea constituționalității, -

CONSTATĂ:

La data de 27 aprilie 2021 în procedura Judecătoriei Orhei, (sediul Telenești), a parvenit cauza penală în privința lui Gheorghe Latu și Nicolae Gațcan învinuiți în comiterea infracțiunii prevăzute de art.287 alin.(2) lit.b) Cod penal, cauză care a fost repartizată aleatoriu pentru examinare judecătorului Judecătoriei Orhei (sediul Telenești), Gheorghe Popa, dosar nr.1-64/2021.

La data de 17 octombrie 2023 în ședința de judecată, reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu acționând în interesele minorului D. T. ..., a înaintat

o sesizare privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea efectuării controlului constituționalității:

În mod special a textului: ”prevăzute la art.171-175¹,201,206,208,208¹ și 208²” de la alin.(3) al articolului 107 Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și sintagma: ”prevăzute la art.171-175¹, art.201, art.206, art.208-208² din Codul penal nr.985/2002” de la lit.e) a alin.(1) al art.6 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare;

-per general dispozițiilor Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 (Monitorul Oficial nr.325-333/510 din 31 decembrie 2021) cu modificările ulterioare adoptate prin Legea pentru modificarea Legii nr.243/2021, privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.74 din 31 martie 2022 (Monitorul Oficial nr.96/154 din 01 aprilie 2022).

În acest sens reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu a declarat că din partea ambilor inculpați au parvenit cereri, privind încetarea prezentului proces penal în baza Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr.243 din 24 decembrie 2021. Or potrivit art.2 alin.(1)-(4) din Legea nominalizate, procesele penale în privința infracțiunilor săvârșite până la adoptarea prezentei legi, pentru care Codul penal nr.985/2002 prevede drept pedeapsa principală maximă o pedeapsă nu mai aspră decât pedeapsa cu închisoare pe un termen de 7 ani, încetează la faza de urmărire penală sau la cea de judecare a cauzei, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege. Procesul penal în privința infracțiunilor ușoare, mai puțin grave și grave, săvârșite până la adoptarea prezentei legi de persoane care, la data comiterii infracțiunii, nu atinseseră vârsta de 18 ani, încetează la faza de urmărire penală sau la faza de judecare a cauzei. Încetarea procesului penal conform alin.(1) și (2) are loc cu acordul scris al persoanei bănuite, învinuite sau inculpate. În privința persoanei care refuză încetarea procesului penal, conform alin.(1)-(3) din prezentul articol, instanța de judecată, la pronunțarea sentinței, poate hotărî încetarea procesului penal dacă, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată, inculpatul întrunește criteriile stabilite la art.1 și nu cade sub incidența art.6.

În context, dispozițiile art.6 alin.(1) lit.a), a¹),b),c),d),e),f),g) și h) și alin.(2) din aceeași Lege admite aplicarea amnistiei persoanelor inculpate de comiterea infracțiunii prevăzute de art.287 din Codul penal.

Prin urmare, Legea în cauză cu modificările ulterioare, nu condiționează aplicarea amnistiei pentru persoanele bănuite, învinuite, inculpate și condamnate pentru infracțiuni care cad sub incidența amnistiei și nu au reparat prejudicial cauzat prin infracțiune, respectiv admite ca conflictul să se pretinde în continuare, inclusiv prin justiție, pentru victime, părți vătămate și părți civile, în ciuda existenței prejudiciului cauzat prin infracțiune și cert cuantificat în acțiunea civilă inițiată și cerută a fi soluționate odată cu latura penală, mai cu seamă în situația minorilor.

În acelaș timp, prin prizma standartelor justiției restaurative, care funcționează atât pentru făptuitor, cât și pentru victimă, pornind de la prevederile art.107 alin.(2) din Codul penal, conform cărora, amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate, pentru organul de urmărire penală, procuror și instanța de judecată, la diferite etape a procesului penal, trebuie să rămână a fi o prioritate asigurarea drepturilor victimilor/părților vătămate și părților civile, mai cu seamă în cazul minorilor, potrivit principiului interesului superior al copilului.

Totodată, legiuitorul, în alin.(3) al art.107 din Codul penal prin sintagma "prevăzute la art.171-175¹,201,206,208,208¹ și 208²" și textul "prevăzute la art.171-175¹,201,206,208,208¹ și 208²" de la alin.(3) al articolului 107 Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și sintagma: "prevăzute la art.171-175¹, art.201, art.206, art.208-208² din Codul penal nr.985/2002" de la lit.e) a alin.(1) al art.6 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare, descriminează și plasează pe poziții de neegalitate copii victima/părți vătămate și părți civile al celorlalte infracțiuni neprevăzute expres în respectivul aliniat, în special a celor cu caracter violent, în speță art.287 din Codul penal.

În viziunea subsemnatului, având în vedere că inculpații nu se căesc de cele comise, nu au reparat prejudiciu cauzat prin infracțiune și nici acțiuni în acest sens nu au întreprins. Astfel solicită admiterea cererii.

Reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu, acționând în interesele părții vătămate minore Dan Tețcu a.n.27.01.2011, a susținut cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, pe motivele invocate.

Acuzatorul de stat, Mihail Chipăruș, procuror în Procuratura raionului Telenești, a susținut solicitarea reprezentantului părții vătămate minore Ion Tețcu, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Reprezentantul inculpaților avocatul Mihail Mișnoi, a lăsat la discreția instanței.

Audiind opinia participanților la proces, studiind sesizarea depusă, materialele cauzei în raport cu prevederile legale ce guvernează speța, instanța de judecată apreciază cererea reprezentantului părții vătămate minore Ion Tețcu ca fiind întemeiată și care urmează a fi admisă, reieșind din considerentele ce succed.

În conformitate cu dispoziția art.7 alin.(3) Cod de procedură penală, În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora."

Potrivit art. 135 alin.(1) lit. a) din Constituția RM, „Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, și, respectiv, rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.

Totodată aceleași prevederi se regăsesc și în art.4 alin.(1) lit. a) și g) al Legii cu privire la Curtea Constituțională nr.317 din data de 13.12.1994 și în art. 4 alin.(1) lit. a) și g) din Codul Jurisdicției constituționale.

La fel, instanța de judecată notează că, în temeiul Hotărârii Curții Constituționale din 09.02.2016, s-a statuat că, în sensul articolului 135 alineatul (1) lit. a) și g) coroborat cu articolele 20,115,116 și 134 din Constituție:

în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

Mai mult, prin aceeași hotărâre, Curtea Constituțională, a relevat că, judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

După această proiectare a cadrului normativ de referință, în speță, instanța de judecată reține că, sunt întrunite condițiile indicate în Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din data de 09 februarie 2016 și art. 7 alin. (3¹) Cod de procedură penală.

În acest context, notăm că, în speță instanța de judecată consideră oportună de a ridica excepția de neconstituționalitate, pentru verificarea constituționalității prevederilor art. 171-175¹, 201,206,208,208¹ și 208²” de la alin.(3) al articolului 107 Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și sintagma: ”prevăzute la art.171-175¹, art.201, art.206, art.208-208² din Codul penal nr.985/2002” de la lit.e) a alin.(1) al art.6 din Legea privind amnistia în legătură cu

aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare;

-per general dispozițiilor Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 (Monitorul Oficial nr.325-333/510 din 31 decembrie 2021) cu modificările ulterioare adoptate prin Legea pentru modificarea Legii nr.243/2021, privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.74 din 31 martie 2022 (Monitorul Oficial nr.96/154 din 01 aprilie 2022).

Totodată, instanța de judecată la judecarea cauzei va ține cont de prevederile art.7 alin. (3²) Cod de procedură penală că *Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.*

Reieșind din cele expuse, instanța de judecată va dispune admiterea cererii înaintată la data de 17 octombrie 2023 de reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu care acționează în apărarea drepturilor și intereselor părții vătămate minore Dan Tețcu a.n.27.01.2011, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, pentru verificarea constituționalității.

Totodată, instanța de judecată va remite în adresa Curții Constituționale prezenta încheiere, cererea și sesizarea înaintată la data de 17 octombrie 2023 de către reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu.

În contextul celor expuse, conducându-se de prevederile art.7, 20, 342 Cod de procedură penală, Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 09.02.2016, instanța de judecată,—

DISPUNE:

Se admite cererea înaintată la data de 17 octombrie 2023 de către reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu care acționează în apărarea drepturilor și intereselor părții vătămate minore D: 1 T , cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, pentru verificarea constituționalității:

-în mod special textului: "prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208²" de la alin.(3) al articolului 107 Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și sintagma: "prevăzute la art.171-175¹, art.201, art.206, art.208-208² din Codul penal nr.985/2002" de la lit.e) a alin.(1) al art.6 din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 cu modificările ulterioare;

- per general dispozițiilor Legii privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.243 din 24 decembrie 2021 (Monitorul Oficial nr.325-333/510 din 31 decembrie 2021) cu modificările ulterioare adoptate prin Legea pentru modificarea Legii nr.243/2021 privind amnistia în legătură

cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, nr.74 din 31 martie 2022 (Monitorul Oficial nr.96/154 din 01 aprilie 2022).

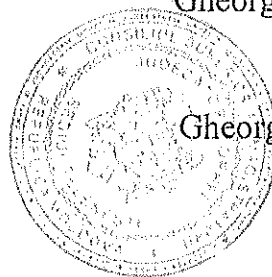
Se sesizează Curtea Constituțională în vederea realizării controlului constituționalității.

Se remite Curții Constituționale prezenta încheiere, cererea și sesizarea înaintată de către reprezentantul părții vătămate minore Ion Tețcu la data de 17 octombrie 2023.

Încheierea nu este susceptibilă căilor de atac.

Președintele ședinței, judecător

Copia corespunde originalului, judecător

Gheorghe Popa

Gheorghe Popa